

Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter

Distr.: Allmänt
16 december 2014

Original: Engelska

Kommittén för de mänskliga rättigheterna

Allmän kommentar nr 35

Artikel 9 (Frihet och personlig säkerhet)*

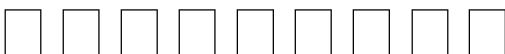
I. Allmänna anmärkningar

1. Denna allmänna kommentar ersätter allmän kommentar nr 8 (sextonde sessionen), antagen 1982.
2. Artikel 9 erkänner och skyddar både personlig frihet och personlig säkerhet. I den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna förklarar artikel 3 att alla har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet. Detta är den första grundläggande rättighet som skyddas av den allmänna förklaringen, vilket visar på den avgörande betydelsen för artikel 9 i konventionen för både för individer och för samhället som helhet. Frihet och personlig säkerhet är värdefulla för sin egen skull, men även eftersom berövandet av frihet och personlig säkerhet historiskt sett har varit de främsta medlen för att försämra tillgången till andra rättigheter.
3. Personlig frihet avser frihet från fysisk inspärning, inte en allmän handlingsfrihet.¹ Personlig säkerhet handlar om frihet från fysiska och mentala skador eller fysisk och mental integritet, som diskuteras mer utförligt i punkt 9 nedan. Artikel 9 garanterar dessa rättigheter för alla. ”Alla omfattar, bland andra, flickor och pojkar, soldater, personer med funktionsnedsättning, homosexuella, bisexuella och transpersoner, utländska medborgare, flyktingar och asylsökande, migrerande arbetstagare, personer som dömts för brott och personer som är delaktiga i terroristverksamhet.
4. Punkterna 2 till 5 i artikel 9 anger särskilda rättssäkerhetsgarantier för skyddet av frihet och personlig säkerhet. Vissa av bestämmelserna i artikel 9 (del av punkt 2 och hela punkt 3) gäller endast i samband med brottsanklagelser. Men de övriga, särskild den viktiga garantin som beskrivs i punkt 4, dvs. rätten till domstolsprövning av frihetsberövandets laglighet, gäller för alla frihetsberövade personer.
5. Frihetsberövande innebär en större rörelsebegränsning inom ett mindre utrymme än endast inskränkningarna av rörelsefriheten enligt artikel 12.² Exempel på frihetsberövande

* Antogs av kommittén vid dess 112:e session (7–31 oktober 2014).

¹ 854/1999, *Wackenheim v. Frankrike*, punkt 6.3.

² 263/1987, *González del Río mot Peru*, punkt 5.1; 833/1998, *Karker mot Frankrike*, punkt 8.5.

är kvarhållande, *arraigo*,³ häkte, fängelse efter påföljd, husarrest,⁴ förvar, ofrivillig hospitalisering,⁵ institutionsvård av barn och inspärning inom ett begränsat område på en flygplats⁶ liksom ofrivilligt bortförande.⁷ De omfattar även ytterligare inskränkningar för en person som redan är kvarhållen, t.ex. isolering eller användning av fysiska fasthållningsanordningar.⁸ Under militärtjänstgöring innebär begränsningar, som skulle utgöra ett frihetsberövande för en civilperson, eventuellt inte ett frihetsberövande om de inte överskrider nödvändigheten för normal militärtjänstgöring eller avviker från normala livsvillkor inom de väpnade styrkorna i den berörda staten.⁹

6. Berövandet av personlig frihet sker inte av fri vilja. Personer som frivilligt går till polisstationen för att delta i en förundersökning och som vet att de är fria att gå därifrån när som helst är inte frihetsberövade.¹⁰

7. Konventionsstater är skyldiga att vidta lämpliga åtgärder för att skydda rätten till personlig frihet mot frihetsberövande från tredje part.¹¹ Konventionsstater måste skydda individer mot bortförande eller kvarhållande från kriminella personer eller illegala grupper, inklusive väpnade grupper eller terroristgrupper, som opererar inom deras territorium. De måste också skydda individer mot olovligt frihetsberövande från lagliga organisationer som arbetsgivare, skolor och sjukhus. Konventionsstaterna ska göra sitt yttersta för att vidta lämpliga åtgärder för att skydda individer mot frihetsberövande genom andra staters handlingar inom deras territorium.¹²

8. När privatpersoner eller organisationer har befogenhet eller tillstånd från en konventionsstat att utföra gripanden eller frihetsberövanden, är konventionsstaten fortsatt ansvarig för att förfarandet stämmer överens med artikel 9 och vidare för att garantera att så faktiskt sker. Den ska kraftigt begränsa dessa befogenheter och måste utöva en sträng och effektiv kontroll för att garantera att de befogenheterna inte missbrukas och inte leder till godtyckliga eller olagliga gripanden eller frihetsberövanden. Den måste också tillhandahålla effektiva rättsmedel till offren om godtyckliga eller olagliga gripanden eller frihetsberövanden förekommer.¹³

9. Rätten till personlig säkerhet skyddar individer mot avsiktliga fysiska eller mentala skador, oavsett om offret är frihetsberövat eller inte. Tjänstepersoner i konventionsstater bryter till exempel mot rätten till personlig säkerhet när de orättmätigt åsamkar kroppsskada.¹⁴ Rätten till personlig säkerhet förpliktar också konventionsstater att vidta lämpliga åtgärder för att motverka dödshot mot personer i den offentliga sfären och mer allmänt att skydda individer mot förutsägbara hot mot liv och fysisk integritet från statliga

³ Se slutsatser: Mexiko (CCPR/C/MEX/CO/5, 2010), punkt 15.

⁴ 1134/2002, *Gorji-Dinka mot Kamerun*, punkt 5.4; se även slutsatser: Storbritannien (CCPR/C/GBR/CO/6, 2008), punkt 17 (kontrollorder inklusive utgångsförbud på upp till 16 timmar).

⁵ 754/1997, *A. mot Nya Zeeland*, punkt 7.2 (mental hälsa); se slutsatser: Republiken Moldavien (CCPR/C/MDA/CO/2, 2009), punkt 13 (smittsamma sjukdomar).

⁶ Se slutsatser: Belgien (CCPR/CO/81/BEL, 2004), punkt 17 (kvarhållande av migranter i väntan på utvisning).

⁷ R.12/52, *Saldías de López mot Uruguay*, punkt 13.

⁸ Se slutsatser: Republiken Tjeckien (CCPR/C/CZE/CO/2, 2007), punkt 13; och Republiken Korea (CCPR/C/KOR/CO/3, 2006), punkt 13.

⁹ 265/1987, *Vuolanne mot Finland*, punkt 9.4.

¹⁰ 1758/2008, *Jessop mot Nya Zeeland*, punkt 7.9–7.10.

¹¹ Se slutsatser: Yemen (CCPR/C/YEM/CO/5, 2012), punkt 24.

¹² 319/1988, *Cañón García mot Ecuador*, punkter 5.1–5.2.

¹³ Se slutsatser: Guatemala (CCPR/C/GTM/CO/3, 2012), punkt 16.

¹⁴ 613/1995, *Leehong mot Jamaica*, punkt 9.3.

eller privata aktörer.¹⁵ Konventionsstater måste både vidta åtgärder för att förhindra framtida personskador och åtgärda redan uppkomna problem, som lagföring av brott som redan begåtts. Konventionsstater måste t.ex. reagera på lämpligt sätt mot mönster av våld mot särskilda kategorier av brottsoffer som människorättsaktivister och journalister, vedergällning mot vittnen, våld mot kvinnor, inklusive våld i hemmet, nollningsritualer för värnpliktiga i försvarsmakten, våld mot barn, våld mot personer på grund av deras sexuella läggning eller könsidentitet¹⁶ och våld mot personer med funktionsnedsättning.¹⁷ De bör också förhindra och åtgärda ooberättigad användning av våld inom brottsbekämpning¹⁸ och skydda befolkningen mot övergrepp från privata säkerhetsstyrkor och mot risker från omotiverad stor tillgång till skjutvapen.¹⁹ Rätten till personlig säkerhet omfattar inte alla hot mot den fysiska eller mentala hälsan och tillämpas inte för indirekta hälsoeffekter som härrör från att vara föremål för civilrättsliga eller straffrättsliga förfaranden.²⁰

II. Godtyckligt och olagligt frihetsberövande

10. Rätten till personlig frihet är inte absolut. Artikel 9 medger att frihetsberövande ibland är rättfärdigat, till exempel inom brottsbekämpning. Punkt 1 kräver att frihetsberövandet inte får vara godtyckligt och måste följa lagen.

11. Den andra meningen i punkt 1 förbjuder godtyckligt gripande och frihetsberövande, medan den tredje meningen förbjuder olagligt frihetsberövande, dvs. frihetsberövande som inte görs av sådana skäl och på sådant sätt som föreskrivs i lag. De två förbuden överlappar varandra, eftersom gripanden och frihetsberövanden kan vara i strid mot gällande lag men inte godtyckliga eller lagliga men godtyckliga eller både godtyckliga och olagliga. Gripanden eller frihetsberövanden som saknar rättslig grund är också godtyckliga.²¹ Otillåten inspärning av interner utöver strafftiden är godtycklig och olaglig;²² det samma gäller för otillåten förlängning av andra former av frihetsberövande. Fortsatt inspärning av fångar i strid med ett domstolsbeslut om deras frigivning är både godtycklig och olaglig.²³

12. Ett gripande eller frihetsberövande kan vara tillåtet enligt nationell lagstiftning och ändå vara godtycklig. Begreppet ”godtycklighet” ska inte likställas med ”i strid med lagen”, utan måste tolkas mer generellt för att inkludera inslag av olämplighet, orättvisa, brist på förutsägbarhet och rättssäkerhet²⁴ liksom inslag av rimlighet, nödvändighet och proportionalitet. En häktning till följd av brottsanklagelser måste under alla omständigheter vara rimlig och nödvändig.²⁵ Bortsett från straffpåföljder för en bestämd tidsperiod är

¹⁵ 1560/2007, *Marcellana och Gumanoy mot Filippinerna*, punkt 7.7. Konventionsstaterna bryter också mot rätten till personlig säkerhet om de utövar jurisdiktion över en person utanför deras territorium genom att utfärda en *fatwa* eller liknande dödsdom som tillåter att offret dödas. Se slutsatser: Islamiska republiken Iran (CCPR/C/79/Add.25, 1993), punkt 9; punkt 63 nedan (behandlar extraterritoriell tillämplighet).

¹⁶ Se slutsatser: El Salvador (CCPR/CO/78/SLV, 2003), punkt 16.

¹⁷ Se slutsatser: Norge (CCPR/C/NOR/CO/6, 2011), punkt 10.

¹⁸ 613/1995, *Leehong mot Jamaica*, punkter 9.3; se grundläggande principer om användning av våld och vapen av tjänstemän (1990).

¹⁹ Se slutsatser: Filippinerna (CCPR/C/PHL/CO/4, 2012), punkt 14.

²⁰ 1124/2002, *Obodzinsky mot Kanada*, punkt 8.5.

²¹ 414/1990, *Mika Miha mot Ekvatorialguinea*, punkt 6.5.

²² Se slutsatser: Brasilien (CCPR/C/BRA/CO/2, 2005), punkt 16.

²³ 856/1999, *Chambala mot Zambia*, punkt 7.3.

²⁴ 1134/2002, *Gorji-Dinka mot Kamerun*, punkt 5.1; 305/1988, *Van Alphen mot Nederländerna*, punkt 5.8.

²⁵ 1369/2005, *Kulov mot Kirgizistan*, punkt 8.3. Frihetsberövande i väntan på rättegång i brottmål diskuteras vidare i avsnitt IV nedan.

beslutet att kvarhålla en person i någon form av frihetsberövande godtyckligt om inte skälen för fortsatt frihetsberövande regelbundet omprövas.²⁶

13. Begreppet ”gripande” avser alla gripanden av en person som leder till ett frihetsberövande och begreppet ”frihetsberövande” avser ett frihetsberövande som börjar med gripandet och fortsätter under tiden från anhållandet till frigivningen.²⁷ Ett gripande i den mening som avses i artikel 9 behöver inte innebära en formell arrestering enligt den nationella lagstiftningen.²⁸ När en person som redan är kvarhållen frihetsberövas på nytt, som vid frihetsberövande pga. nya brottsanklagelser, betraktas inledningen på frihetsberövandet också som ett gripande.²⁹

14. Konventionen innehåller inte någon uppräknning av legitima skäl till att frihetsberöva en person. Artikel 9 medger uttryckligen att individer kan kvarhållas i samband med brottsanklagelser och artikel 11 förbjuder uttryckligen fängelsestraff på grund av oförmågan att fullgöra en avtalad förpliktelse.³⁰ Andra system som innehåller frihetsberövande måste också fastställas genom lag och måste åtföljas av förfarandena som förhindrar godtyckligt frihetsberövande. Skälen och förfarandena som föreskrivs av lagen får inte åsidosätta rätten till personlig frihet.³¹ Systemet får inte kringgå gränserna för det straffrättsliga systemet genom att utdela bestraffningar som motsvarar straffpåföljder utan det tillämpliga skyddet.³² Även om villkoren för frihetsberövande främst behandlas i artiklarna 7 och 10, kan frihetsberövandet vara godtyckligt om sättet som fångarna behandlas på inte motsvarar den påstådda anledningen till att de kvarhålls.³³ Att tillämpa hårda fängelsestraff för otillbörligt uppträdande inför rätten utan tillfredsställande förklaring och utan oberoende rättssäkerhetsgarantier är godtyckligt.³⁴

15. Om konventionsstater använder sig av säkerhetsförvaring (kallas ibland administrativ förvaring eller internering), utan att det sker i väntan på åtal,³⁵ anser kommittén att sådant frihetsberövande innebär allvarliga risker för godtyckligt frihetsberövande.³⁶ Ett sådant frihetsberövande skulle normalt utgöra ett godtyckligt frihetsberövande, eftersom andra effektiva åtgärder för att hantera detta hot, inklusive det straffrättsliga systemet, skulle vara tillgängliga. Om, under mycket exceptionella omständigheter, ett påtagligt, direkt och tvingande hot motiverar att frihetsberöva en person som anses utgöra ett sådant hot, ligger bevisbördan på konventionsstaterna att visa att

²⁶ 1324/2004, *Shafiq mot Australien*, punkt 7.2.

²⁷ 631/1995, *Spakmo mot Norge*, punkt 6.3.

²⁸ 1460/2006, *Yklymova mot Turkmenistan*, punkter 7.2–7.3 (de facto-husarrest); 1096/2002, *Kurbanova mot Tadzjikistan*, punkt 7.2 (frihetsberövande i väntan på arresteringsorder).

²⁹ 635/1995, *Morrison mot Jamaica*, punkter 22.2–22.3; 1397/2005, *Engo mot Kamerun*, punkt 7.3.

³⁰ Frihetsberövande för brott som bedrägeri, som är relaterade till civilrättsliga skulder, strider inte med artikel 11 och betraktas inte som godtyckligt frihetsberövande. 1342/2005, *Gavrilin mot Vitryssland*, punkt 7.3.

³¹ 1629/2007, *Fardon mot Australien*, punkt 7.3.

³² *Ibid.*, punkt 7.4 (a)–7.4 (c); se slutsatser: USA (CCPR/C/USA/CO/3/Rev.1, 2006), punkt 19; allmän kommentar nr 32, punkter 15 och 18.

³³ 1629/2007, *Fardon mot Australien*, punkt 7.4 (a) (formellt civilt frihetsberövande enligt samma fängelsesystem som i den föregående meningen) se slutsatser: Belgien (CCPR/CO/81/BEL, 2004), punkt 18 (placeringen i psykiatriska fängelseavdelningar), och Storbritannien (CCPR/CO/73/UK, 2001), punkt 16 (kvarhållning av asylsökande i fängelser).

³⁴ 1189/2003, *Fernando mot Sri Lanka*, punkt 9.2; 1373/2005, *Dissanakye mot Sri Lanka*, punkt 8.3.

³⁵ Denna punkt rör säkerhetsförvaring och inte formerna för förebyggande kvarhållande efter domslut som behandlas i stycket 21 nedan eller frihetsberövande för utlämning eller immigrationskontroll, se punkten 18 nedan.

³⁶ Se slutsatser: Colombia (CCPR/C/COL/CO/6, 2010), punkt 20, och Jordan (CCPR/C/JOR/CO/4, 2010), punkt 11.

individens utgör ett sådant hot och att det inte kan hanteras med alternativa åtgärder; bevisbördan ökar med längden på frihetsberövandet. Konventionsstater ska också visa att frihetsberövandet inte pågår längre än absolut nödvändigt, att den totala längden för det möjliga frihetsberövandet är begränsad och att staterna i alla situationer helt och hållet respekterar de garantier som föreskrivs i artikel 9. En snabb och regelbunden prövning av domstol, eller annan tribunal med samma oberoende och opartiskhet som rättsväsendet, är en nödvändig garanti för dessa villkor, liksom även tillgången till oberoende juridisk rådgivning, företrädesvis vald av fången, och information till fången om åtminstone kärnan i den bevisning som ligger till grund för beslutet.³⁷

16. Flagranta exempel på godtyckligt frihetsberövande inkluderar att kvarhålla familjemedlemmar till en påstådd brottsling, som själva inte anklagas för några olagligheter, att hålla gisslan och gripanden i syfte att framtvunga mutor eller andra liknande brott.

17. Gripanden eller frihetsberövanden som straff för legitimt utövande rättigheter, som garanteras av konventionen, är godtyckliga; detta omfattar åsikts- och yttrandefriheten (art. 19),³⁸ mötesfrihet (art. 21), föreningsfrihet (art. 22), religionsfrihet (art. 18) rätten till integritet (art. 17). Gripanden eller frihetsberövande av diskriminerande skäl i strid med artikel 2, punkt 1, artikel 3 eller artikel 26 är också i princip godtyckliga.³⁹ Retroaktiva straff genom frihetsberövande i strid med artikel 15 betraktas som godtyckligt frihetsberövande.⁴⁰ Påtvingade försvinnanden bryter mot flera grundläggande och processuella bestämmelser i konventionen och utgör en särskilt försvårande form av godtyckligt frihetsberövande. Fängelsestraff efter en uppenbart orättvis rättegång är godtyckligt, men inte alla överträdelser mot de specifika processuella garantierna för anklagade i artikel 14 är ett godtyckligt frihetsberövande.⁴¹

18. Frihetsberövande i samband med immigrationskontroll är inte automatiskt godtyckligt, men kvarhållandet måste motiveras som rimligt, nödvändigt och proportionerligt med tanke på omständigheterna och ska omprövas när det drar ut på tiden.⁴² Asylsökande som olagligen tar sig in på en konventionsstats territorium får kvarhållas under en kort inledningsperiod för att dokumentera inresan, registrera ansökan och bestämma identiteten om den är osäker.⁴³ Att kvarhålla dem längre medan ansökan behandlas skulle vara godtyckligt i avsaknad av särskilda skäl som är specifika för individen, som t.ex. risk för avvikande, fara för brott mot andra eller ett hot mot den nationella säkerheten.⁴⁴ Frihetsberövandet måste ta hänsyn till relevanta faktorer från fall till fall och inte bygga på en obligatorisk regel för en stor grupp; ska överväga mindre invasiva medel för att uppnå samma resultat, som rapporteringsskyldighet, borgen eller andra villkor för att förhindra avvikande, och måste regelbundet omvärderas och prövas

³⁷ Om förhållandet mellan artikel 9 och artikel 4 i konventionen och den internationella humanitära rätten, se punkterna 64 till 67 nedan.

³⁸ 328/1988, *Zelaya Blanco mot Nicaragua*, punkt 10.3.

³⁹ 1314/2004, *O'Neill and Quinn mot Irland*, punkt 8.5 (hittar ingen överträdelse); se slutsatser: Honduras (CCPR/C/HND/CO/1, 2006), punkt 13 (kvarhållande på grund av sexuell läggning), och Kamerun (CCPR/C/CMR/CO/4, 2010), punkt 12 (fängelsestraff för samkönade sexuella aktiviteter efter samtycke mellan vuxna).

⁴⁰ 1629/2007, *Fardon mot Australien*, punkt 7.4 (b).

⁴¹ 1007/2001, *Sineiro Fernández mot Spanien*, punkter 6.3 (avsaknaden av prövning av fällande dom av högre domstol bröt mot punkt 5 i artikel 14, men inte punkt 1 i artikel 9).

⁴² 560/1993, *A. mot Australien*, punkter 9.3–9.4; 794/1998, *Jalloh mot Nederländerna*, punkt 8.2; 1557/2007, *Nystrom mot Australien*, punkter 7.2–7.3.

⁴³ 1069/2002, *Bakhtiyari mot Australien*, punkter 9.2–9.3.

⁴⁴ 1551/2007, *Tarlue mot Kanada*, punkter 3.3 och 7.6; 1051/2002, *Ahani mot Kanada*, punkt 10.2.

rättsligt.⁴⁵ Beslut om kvarhållande av migranter måste också ta hänsyn till frihetsberövandets effekt på deras fysiska och mentala hälsa.⁴⁶ Eventuellt nödvändigt kvarhållande ska ske i lämpliga, hygieniska, icke-bestrafande anläggningar och bör inte ske i fängelser. En konventionsstats svårigheter att utvisa en individ pga. statslöshet eller andra hinder rättfärdigar inte ett frihetsberövande på obestämd tid.⁴⁷ Barn bör inte frihetsberövas, förutom som en sista utväg och under kortast möjliga tid, där hänsyn i första hand ska tas till barnets bästa med tanke på kvarhållandets längd och villkor och även med tanke på minderårigas extrema sårbarhet och behov av vård.⁴⁸

19. Konventionsstater bör revidera föråldrade lagar och praxis på området för mental hälsa för att undvika godtyckliga frihetsberövanden. Kommittén betonar den skada som är förenad med varje frihetsberövande och också den särskilda skada som kan uppstå i situationer med ofrivillig hospitalisering. Konventionsstater bör tillhandahålla lämpliga samhällsbaserade eller alternativa socialvårdstjänster till personer med psykosocial funktionsnedsättning för att erbjuda mindre begränsande alternativ till inspärning.⁴⁹ En funktionsnedsättning motiverar inte i sig ett frihetsberövande, utan snarare måste alla frihetsberövande vara nödvändiga och proportionerliga med syfte att skydda den berörda individen från allvarlig skada eller förhindra att andra personer skadas.⁵⁰ Frihetsberövande får endast användas som en sista utväg och under kortast lämpliga tid och ska åtföljas av lämpliga processuella och grundläggande rättssäkerhetsgarantier enligt lag.⁵¹ Förfarandena bör respektera individens önskemål och garantera att ett ombud verkligen representerar och försvarar individens önskemål och intressen.⁵² Konventionsstater måste erbjuda behandlingsprogram och rehabilitering till institutionaliserade personer, som tjänar de syften som motiverar kvarhållningen.⁵³ Frihetsberövandet måste omprövas vid lämpliga mellanrum med tanke på det fortsatta behovet.⁵⁴ Individerna måste få hjälp med att få tillgång till effektiva rättsmedel för att hävda sina rättigheter, inklusive inledande och regelbunden rättslig prövning av kvarhållandets laglighet och för att förhindra frihetsberövanden som är i strid med konventionen.⁵⁵

20. Konventionen är förenlig med en mängd olika sätt att döma i brottsmål. Dömda fångar har rätt att få strafflängden hanterad enligt den nationella lagstiftningen. Hanteringen av villkorlig frigivning eller andra former av frigivning i förtid måste följa lagen⁵⁶ och en sådan frigivning får inte vägras av godtyckliga skäl enligt avsikten i artikel 9. Om en sådan

⁴⁵ 1014/2001, *Baban mot Australien*, punkt 7.2; 1069/2002, *Bakhtiyari mot Australien*, punkter 9.2–9.3; se FN:s flyktingkommissariat avseendekriterier och normer för fängslande av asylsökande och alternativ till frihetsberövande (2012), riktlinje 4.3 och bilaga A (beskriver alternativ till frihetsberövande).

⁴⁶ 1324/2004, *Shafiq mot Australien*, punkt 7.3; 900/1999, *C. mot Australien*, punkter 8.2 och 8.4.

⁴⁷ 2094/2011, *F.K.A.G. mot Australien*, punkt 9.3.

⁴⁸ 1050/2002, *D. och E. mot Australien*, punkt 7.2; 794/1998, *Jalloh mot Nederländerna*, punkter 8.2–8.3; se även konvention om barnets rättigheter, art. 3, punkt 1 och 37 (b).

⁴⁹ Se slutsatser: Lettland (CCPR/C/LVA/CO/3, 2014), punkt 16.

⁵⁰ 1061/2002, *Fijalkowska mot Polen*, punkt 8.3; 1629/2007, *Fardon mot Australien*, punkt 7.3; se slutsatser: Ryska federationen (CCPR/C/RUS/CO/6, 2009), punkt 19; Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, art. 14, punkt 1 (b).

⁵¹ 1061/2002, *Fijalkowska mot Polen*, punkt 8.3.

⁵² Se slutsatser: Republiken Tjeckien (CCPR/C/CZE/CO/2, 2007), punkt 14; se även Kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 9, punkt 48.

⁵³ Se slutsatser: Bulgarien (CCPR/C/BGR/CO/3, 2011), punkt 10.

⁵⁴ 754/1997, *A. mot Nya Zeeland*, punkt 7.2; se Kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 9, punkt 50.

⁵⁵ 1061/2002, *Fijalkowska mot Polen*, punkter 8.3–8.4; 754/1997, *A. mot Nya Zeeland*, punkt 7.3; allmän kommentar nr 31, punkt 15.

⁵⁶ 1388/2005, *De León Castro mot Spanien*, punkt 9.3.

frigivning beviljas på vissa villkor och sedan återkallas på grund av en påstådd överträdelse av dessa villkor, måste även återkallelsen följa lagen och får inte vara godtycklig och särskilt inte oproportionerlig med tanke på överträdelsens allvar. En bedömning av fångens framtida beteende kan vara en relevant faktor för beslutet om att bevilja frigivning i förtid.⁵⁷

21. Om en straffpåföljd innehåller en straffperiod som följs av en icke-besträffande period som syftar till att skydda andra personers säkerhet,⁵⁸ måste när den besträffande perioden av fängelsestraffet avtjänats, för att undvika godtycklighet, det förlängda kvarhållandet rättfärdigas av tvingande skäl med tanke på allvaret i de begångna brotten och sannolikheten för att fången utför liknande brott i framtiden. Staterna bör endast använda sådana frihetsberövanden som en sista utväg och regelbundna prövningar av ett oberoende organ måste besluta om fortsatt frihetsberövande är berättigat.⁵⁹ Konventionsstaterna måste vara återhållsamma och ge lämpliga garantier för att utvärdera framtida faror.⁶⁰ Villkoren för ett sådant frihetsberövande måste skilja sig från villkoren för dömda fångar som avtjänar ett straff och måste syfta till fångens rehabilitering och återintegrering i samhället.⁶¹ Om en fånge har avtjänat straffet som utdömdes vid tidpunkten för den fällande domen, förbjuder artiklarna 9 och 15 en retroaktiv ökning av straffet och en konventionsstat får inte kringgå förbudet genom att tillämpa ett frihetsberövande som motsvarar ett fängelsestraff under förevändningen att det är ett civilt frihetsberövande.⁶²

22. Den tredje meningen under punkt 1 i artikel 9 bestämmer att ingen får berövas sin frihet annat än av sådana skäl och på sådant sätt som föreskrivs i lag. Alla väsentliga skäl för gripande eller frihetsberövande måste föreskrivas av lag och bör definieras tillräckligt noggrant för att förhindra en alltför bred eller godtycklig tolkning eller tillämpning.⁶³ Frihetsberövande utan sådant rättsligt godkännande är olagligt.⁶⁴ Fortsatt frihetsberövande trots ett verkställigt (*exécutoire*) rättsligt beslut eller en giltig amnesti är också olagligt.⁶⁵

23. I artikel 9 föreskrivs att förfaranden för lagligt frihetsberövande även ska vara fastställda i lag och att konventionsstaterna ska garantera överensstämmelsen med sina lagstiftade förfaranden. Artikel 9 kräver dessutom överensstämmelse med nationella bestämmelser som definierar förfarandet för gripande genom att identifiera de tjänstepersoner som är behöriga att utföra gripandet⁶⁶ eller specificera när en arresteringsorder krävs.⁶⁷ Den kräver också överensstämmelse med nationella bestämmelser som definierar när tillstånd för att fortsätta frihetsberövande måste erhållas från en domare eller annan tjänsteperson,⁶⁸ var individer får kvarhållas,⁶⁹ när den kvarhållna personen ska

⁵⁷ 1492/2006, *Van der Plaats mot Nya Zeeland*, punkt 6.3.

⁵⁸ I olika rättssystem kan ett sådant frihetsberövande kalas "rétention de sûreté", "Sicherungsverwahrung" eller på engelska "preventive detention"; se 1090/2002, *Rameka mot Nya Zeeland*.

⁵⁹ *Ibid.*, punkt 7.3.

⁶⁰ Se slutsatser: Tyskland (CCPR/C/DEU/CO/6, 2012), punkt 14.

⁶¹ 1512/2006, *Dean mot Nya Zeeland*, punkt 7.5.

⁶² 1629/2007, *Fardon mot Australien*, punkt 7.4.

⁶³ Se slutsatser: Filippinerna (CCPR/CO/79/PHL, 2003), punkt 14 (vag lag mot lösdriveri), Mauritius (CCPR/CO/83/MUS, 2005), punkt 12 (terrorismlag), Ryska federationen (CCPR/C/RUS/CO/6, 2009), punkt 24 ("extremistisk aktivitet"), och Honduras (CCPR/C/HND/CO/1, 2006), punkt 13 ("olaglig förening").

⁶⁴ 702/1996, *McLawrence mot Jamaica*, punkt 5.5: "principen om lagenlighet kränks om en individ grips eller frihetsberövas på grunder som inte är tydligt fastställda i den nationella lagstiftningen".

⁶⁵ 856/1999, *Chambala mot Zambia*, punkt 7.3; 138/1981, *Mpandanjila et al. mot Zaire*, punkt 10.

⁶⁶ 1461/2006, 1462/2006, 1476/2006, 1477/2006, *Maksudov et al. mot Kirgizistan*, punkt 12.2.

⁶⁷ 1110/2002, *Rolando mot Filippinerna*, punkt 5.5.

⁶⁸ 770/1997, *Gridin mot Ryska federationen*, punkt 8.1.

ställas inför rätta⁷⁰ och rättsliga begränsningar för frihetsberövandets längd.⁷¹ Den kräver också överensstämmande med inhemska regler som ger viktigt rättsskydd för frihetsberövade personer, som att protokollföra ett gripande⁷² och ge tillgång till advokat.⁷³ Kränkningar av inhemska processrättsliga regler som inte är relaterade till dessa frågor, innebär inte nödvändigtvis ett brott mot artikel 9.⁷⁴

III. Underrättelse om skäl för gripandet och varje brottsanklagelse

24. Punkt 2 i artikel 9 föreskriver två krav till förmån för frihetsberövade personer. Dels ska de underrättas om skälen för gripandet vid tidpunkten för gripandet. Dels ska de utan dröjsmål underrättas om varje anklagelse mot dem. Det första kravet gäller i största allmänhet för skälen för ett frihetsberövande. Eftersom ett gripande innebär början på ett frihetsberövande gäller detta krav oavsett det formella eller informella sätt som gripandet skett på och oavsett det legitima eller felaktiga skälet som det bygger på.⁷⁵ Det andra tilläggskravet gäller endast för underrättelser om brottsanklagelser.⁷⁶ Om en person, som redan är frihetsberövad pga. en anklagelse om brott, även kvarhålls till följd av nya brottsanklagelser, ska han eller hon genast underrättas om de nya anklagelserna.⁷⁷

25. En viktig anledning till att kräva att alla gripna personer underrättas om skälen för gripandet är att göra det möjligt för dem att söka frigivning om de anser att skälen är ogiltiga eller ogrundade.⁷⁸ Skälen ska inte bara innehålla den allmänna rättsliga grunden för gripandet, utan även tillräcklig saklig information för att upplysa om innehållet i överträdelsen, som t.ex. det olagliga i handlingen och identiteten för ett påstått offer.⁷⁹ ”Skälen” avser den officiella grunden för gripandet, inte den verkställande funktionärens subjektiva motivation.⁸⁰

26. Muntlig underrättelse om skälen för gripandet överensstämmer med kravet. Skälen måste ges på ett språk som den gripne förstår.⁸¹

27. Informationen ska ges utan dröjsmål vid gripandet. I exceptionella fall är en sådan omedelbar underrättelse inte möjlig. En försening kan t.ex. förekomma i väntan på tolk, men ska vara så kort som möjligt.⁸²

28. För vissa kategorier av utsatta personer är det nödvändigt, men inte tillräckligt, att direkt underrätta den gripne. När barn grips bör underrättelse om gripandet och skälen för

⁶⁹ 1449/2006, *Umarov mot Uzbekistan*, punkt 8.4.

⁷⁰ 981/2001, *Gómez Casafra mot Peru*, punkt 7.2.

⁷¹ 2024/2011, *Israil mot Kazakstan*, punkt 9.2.

⁷² 1208/2003, *Kurbonov mot Tadzjikistan*, punkt 6.5.

⁷³ 1412/2005, *Butovenko mot Ukraina*, punkt 7.6.

⁷⁴ 1425/2005, *Marz mot Ryska federationen*, punkt 5.3.

⁷⁵ 1460/2006, *Yklymova mot Turkmenistan*, punkt 7.2 (de facto-husarrest); 414/1990, *Mika Miha mot Ekvatorialguinea*, punkt 6.5 (presidentorder).

⁷⁶ Se t.ex. *fall som rör Ahmadou Sadio Diallo (Republiken Guinea mot Demokratiska republiken Kongo)*, I.C.J. Rapport 2010, s. 639, punkt 77 (citrat från kommitténs allmänna kommentar nr 8).

⁷⁷ 635/1995, *Morrison mot Jamaica*, punkter 22.2–22.3; 1397/2005, *Enge mot Kamerun*, punkt 7.3.

⁷⁸ 248/1987, *Campbell mot Jamaica*, punkt 6.3.

⁷⁹ 1177/2003, *Ilombe och Shandwe mot Demokratiska republiken Kongo*, punkt 6.2.

⁸⁰ 1812/2008, *Levinov mot Vitryssland*, punkt 7.5.

⁸¹ 868/1999, *Wilson mot Filippinerna*, punkter 3.3 och 7.5.

⁸² 526/1993, *Hill and Hill mot Spanien*, punkt 12.2.

gripandet även meddelas direkt till barnens föräldrar, förmyndare eller juridiska ombud.⁸³ För vissa personer med psykisk funktionsnedsättning bör underrättelse om gripandet och skälen för gripandet även meddelas direkt till personer som de har utsett eller lämpliga familjemedlemmar. Ytterligare tid kan behövas för att identifiera och kontakta berörda tredje personer, men underrättelsen bör ges så snart som möjligt.

29. Det andra kravet i punkt 2 gäller underrättelsen av brottsanklagelser. Personer som gripits i syfte att utreda brott som de kan ha begått, eller för att ställa dem inför rätta i en brottmålsrättegång, måste utan dröjsmål underrättas om de brott de misstänks eller anklagas för. Denna rätt gäller i samband med ordinarie åtal och även i samband med militära åtal eller andra särskilda system som är inriktade på straff.⁸⁴

30. Punkt 2 kräver att den gripne underrättas ”utan dröjsmål” om varje anklagelse, men inte nödvändigtvis ”vid tidpunkten för gripandet”. Om särskilda anklagelser redan har nämnts, kan den verkställande funktionären underrätta personen om både skälen för gripandet och anklagelserna; alternativt kan myndigheterna kan förklara den rättsliga grunden för frihetsberövandet några timmar senare. Skälen måste ges på ett språk som den gripne förstår.⁸⁵ Kravet att underrätta om anklagelserna i punkt 2 syftar till att underlätta bedömningen om häktningen är lämplig eller inte, och därför kräver inte punkt 2 att den gripne får så detaljerad information om anklagelserna som skulle vara nödvändigt senare för att förbereda rättegången.⁸⁶ Om myndigheterna redan har informerat en person om de anklagelser som utreds före gripandet, kräver punkt 2 inte en omedelbar upprepning av de formella anklagelserna så länge skälen för gripandet meddelas.⁸⁷ Samma överväganden som nämns i punkt 28 ovan gäller för underrättelser utan dröjsmål om varje anklagelse när minderåriga eller andra utsatta personer grips.

IV. Rättslig kontroll av frihetsberövande i samband med brottsanklagelser

31. Den första meningen i punkt 3 gäller för personer ”som har gripits eller på annat sätt berövats sin frihet på grund av misstanke om brott”, medan den andra meningen avser personer som ”hålls i förvar i avvaktan på rättegång”. Punkt 3 gäller för ordinarie åtal, militära åtal eller andra särskilda system som är inriktade på straff.⁸⁸

32. Punkt 3 kräver för det första att en person ”som har gripits eller på annat sätt berövats sin frihet på grund av misstanke om brott” utan dröjsmål ska ”ställas inför domare eller en sådan annan ämbetsman som enligt lag är behörig att döma”. Detta krav gäller i samtliga fall utan undantag och förutsätter inte att fången väljer denna rätt eller har

⁸³ 1402/2005, *Krasnov mot Kirgizistan*, punkt 8.5; allmän kommentar nr 32, punkt 42; se Kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 10, punkt 48.

⁸⁴ 1782/2008, *Aboufaied mot Libyen*, punkt 7.6. Kravet att underrättas om eventuella anklagelser gäller frihetsberövande inför ett eventuellt militärt åtal, oavsett om rättegången mot fången i en militärdomstol skulle vara förbjuden enligt artikel 14 i konventionen. 1640/2007, *El Abani mot Algeriet*, punkter 7.6 och 7.8.

⁸⁵ 493/1992, *Griffin mot Spanien*, punkt 9.2.

⁸⁶ Allmän kommentar nr 32, punkt 31; 702/1996, *McLawrence mot Jamaica*, punkt 5.9.

⁸⁷ 712/1996, *Smirnova mot Ryska federationen*, punkt 10.3.

⁸⁸ 1782/2008, *Aboufaied mot Libyen*, punkt 7.6. Punkt 3 gäller frihetsberövande inför ett eventuellt militärt åtal, oavsett om rättegången mot fången i en militärdomstol skulle vara förbjuden enligt artikel 14 i konventionen. 1813/2008, *Akwanga mot Kamerun*, punkter 7.4–7.5. I en internationell väpnad konflikt är detaljerade regler för internationell humanitär rätt beträffande militära åtal också relevanta för tolkningen av artikel 9, punkt 3, som fortsätter att gälla. Se punkt 64 nedan.

förmågan att hävda den.⁸⁹ Kravet gäller även innan formella anklagelser har framställts så länge som personen är gripen eller frihetsberövad med misstanke om brottslig verksamhet.⁹⁰ Rättigheten syftar till att få fången eller personen under brottsutredning eller åtal ska stå under domstolens kontroll.⁹¹ Om en person, som redan är frihetsberövad pga. en anklagelse om brott, även ska kvarhållas till följd av nya anklagelser, måste han eller hon utan dröjsmål få det andra frihetsberövandet prövat inför domstol.⁹² Det är en förutsättning för ett korrekt maktutövandet och att den rättsliga makten utövas av ett organ som är oberoende, objektivt och opartiskt i förhållande till de frågor som behandlas.⁹³ Följaktligen kan en allmän åklagare inte betraktas som en "ämbetsman som enligt lag är behörig att döma" enligt punkt 3.⁹⁴

33. Även om den exakta innebörden av "utan dröjsmål" kan variera beroende på objektiva omständigheter,⁹⁵ bör fördröjningen inte överstiga ett par dagar från gripandet.⁹⁶ Kommittén anser att 48 timmar normalt är tillräckligt för att flytta personen och förbereda den rättsliga prövningen;⁹⁷ en fördröjning som överstiger 48 timmer måste vara helt exceptionell och motiveras av omständigheterna.⁹⁸ Längre häktningstider som verkställs av brottsbekämpande tjänstepersoner utan rättslig kontroll ökar i onödan risken för missförhållanden.⁹⁹ Lagen i de flesta staterna fastställer exakta tidsfrister, ibland kortare än 48 timmar, och dessa tidsfrister får heller inte överskridas. En särskilt sträng tolkning av "utan dröjsmål", som 24 timmar, bör tillämpas för minderåriga.¹⁰⁰

34. Individens måste personligen ställas inför domare eller en annan ämbetsman som enligt lag är behörig att döma.¹⁰¹ Fångens fysiska närvaro vid prövningen gör det möjligt att ställa frågor om behandlingen i cellen¹⁰² och underlättar den vidare förflyttningen till ett häkte om fortsatt frihetsberövande beslutas. Detta fungerar därmed som en skyddsåtgärd för rätten till personlig säkerhet och förbud mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling. Under prövningen och efterföljande utfrågningar, där domaren bedömer lagligheten eller nödvändigheten av frihetsberövandet, har fången rätt till rättshjälp, som i princip ska vara den egna försvarsadvokaten.¹⁰³

⁸⁹ 1787/2008, *Kovsh mot Vitryssland*, punkter 7.3–7.5.

⁹⁰ 1128/2002, *Marques de Morais mot Angola*, punkter 6.3–6.4; 1096/2002, *Kurbanova mot Tadzjikistan*, punkt 7.2.

⁹¹ 1914–1916/2009, *Musaev mot Uzbekistan*, punkt 9.3.

⁹² 635/1995, *Morrison mot Jamaica*, punkter 22.2–22.3; 762/1997, *Jensen mot Australien*, punkt 6.3.

⁹³ 521/1992, *Kulomin mot Ungern*, punkt 11.3.

⁹⁴ Se *ibid.*; 1547/2007, *Torobekov mot Kirgizistan*, punkt 6.2; 1278/2004, *Reshetnikov mot Ryska federationen*, punkt 8.2; se slutsatser: Tadzjikistan (CCPR/CO/84/TJK, 2005), punkt 12.

⁹⁵ 702/1996, *McLawrence mot Jamaica*, punkt 5.6; 2120/2011, *Kovalev mot Vitryssland*, punkt 11.3.

⁹⁶ 1128/2002, *Marques de Morais mot Angola*, punkt 6.3; 277/1988, *Terán Jijón mot Ecuador*, punkt 5.3 (fem dagar är inte skyndsamt); 625/1995, *Freemantle mot Jamaica*, punkt 7.4 (fyra dagar är inte skyndsamt).

⁹⁷ 1787/2008, *Kovsh mot Vitryssland*, punkter 7.3–7.5.

⁹⁸ *Ibid.*; se även 336/1988, *Fillastre och Bizouarn mot Bolivia*, punkt 6.4 (budgetåtstramningar motiverade inte 10 dagars fördröjning).

⁹⁹ Se slutsatser: Ungern (CCPR/CO/74/HUN, 2002), punkt 8.

¹⁰⁰ Kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 10, punkt 83.

¹⁰¹ 289/1988, *Wolf mot Panama*, punkt 6.2; 613/1995, *Leehong mot Jamaica*, punkt 9.5. Beträffandet uttrycket "annan ämbetsman som enligt lag är behörig att döma", se punkt 32 ovan.

¹⁰² Se "FN:s principer till skydd av alla personer som är under någon form av frihetsberövande", godkänd av generalförsamlingen i sin resolution 43/173, princip 37.

¹⁰³ Se slutsatser: Kenya (CCPR/C/KEN/CO/3, 2012), punkt 19; se även artikel 14, punkt 3 (d); FN-principer (not 102 ovan), princip 11.

35. Isoleringsinternering som förhindrar att personen utan dröjsmål ställs inför domare, strider på grund av sin natur mot punkt 3.¹⁰⁴ Beroende på dess varaktighet och andra fakta kan isoleringsinternering också kränka andra rättigheter enligt konventionen, inklusive artikel 6, 7, 10 och 14.¹⁰⁵ Konventionsstater ska tillåta och underlätta fångarnas tillgång till advokat i brottmål från början av frihetsberövandet.¹⁰⁶

36. När personen väl ställts inför domaren måste domaren avgöra om han eller hon ska släppas eller häktas för fortsatt utredning eller i väntan på rättegång. Om det inte finns någon laglig grund för fortsatt kvarhållning, måste domaren besluta om frigivning.¹⁰⁷ Om fortsatt utredning eller rättegång är motiverad, måste domaren besluta om personen ska frigges (med eller utan villkor) i väntan på rättegång, om kvarhållandet inte är nödvändigt; denna fråga behandlas mer utförligt i andra meningen i punkt 3. Kommittén anser att häktning inte bör innebära en återgång till polisförvaring, utan snarare till en separat anläggning under annan myndighet där riskerna för att fångens rättigheter åsidosätts är lättare att förebygga.

37. Det andra kravet som uttrycks i den första meningen i punkt 3 är att den frihetsberövade personen ska ”ha rätt till rättegång inom skälig tid eller att släppas”. Det kravet gäller särskilt för kvarhållandet i väntan på rättegången, dvs. frihetsberövandet från tiden för gripandet till rättegången i första instans.¹⁰⁸ Extremt utdraget kvarhållande i väntan på rättegång kan också äventyra rätten att betraktas som oskyldig enligt 14, punkt 2.¹⁰⁹ Personer som inte släpps i väntan på rättegång måste ställas inför rätta så snart som möjligt, i den utsträckning det är förenligt med deras rätt till försvar.¹¹⁰ Skäligheten för en fördröjning av rättegången måste bedömas med tanke på omständigheterna i varje enskilt fall, med hänsyn till målets komplexitet, den anklagades uppträdande under processen och det sätt som saken skötts på av de verkställande och rättsliga myndigheterna.¹¹¹ Svårigheter att slutföra förundersökningen kan motivera ytterligare tid,¹¹² medan allmänna skäl som personalbrist och budgettätstramningar inte gör det.¹¹³ När fördröjningar är nödvändiga måste domaren överväga alternativ till kvarhållande i väntan på rättegång.¹¹⁴ Kvarhållande av minderåriga i väntan på rättegång ska undvikas, men när det inträffar har de rätt att ställas inför rätta med särskild skyndsamhet enligt 10, punkt 2 (b).¹¹⁵

¹⁰⁴ 1297/2004, *Medjnoune mot Algeriet*, punkt 8.7.

¹⁰⁵ 1781/2008, *Berzig mot Algeriet*, punkter 8.4, 8.5 och 8.8; 176/1984, *Lafuente Peñarrieta mot Bolivia*, punkt 16.

¹⁰⁶ Allmän kommentar nr 32, punkter 32, 34 och 38; slutsatser: Togo (CCPR/C/TGO/CO/4, 2011), punkt 19; punkt 58 nedan.

¹⁰⁷ Se slutsatser: Tadzjikistan (CCPR/CO/84/TJK, 2005), punkt 12; 647/1995, *Pennant mot Jamaica*, punkt 8.2.

¹⁰⁸ 1397/2005, *Engo mot Kamerun*, punkt 7.2. Om förhållandet mellan artikel 9, punkt 3 och artikel 14, punkt 3 (c), i detta avseende, se allmän kommentar nr 32, punkt 61.

¹⁰⁹ 788/1997, *Cagas mot Filippinerna*, punkt 7.3.

¹¹⁰ Allmän kommentar nr 32, punkt 35; 818/1998, *Sextus mot Trinidad och Tobago*, punkt 7.2.

¹¹¹ 1085/2002, *Taright mot Algeriet*, punkter 8.2–8.4; 386/1989, *Koné mot Senegal*, punkt 8.6; se även 677/1996, *Teesdale mot Trinidad och Tobago*, punkt 9.3 (fördröjning på 17 månader stred mot punkt 3); 614/1995, *Thomas mot Jamaica*, punkt 9.6 (fördröjning på nästan 14 månader stred inte mot 3); allmän kommentar nr 32, punkt 35 (diskussion om faktorer relevanta för skälig fördröjning i straffrättsliga förfaranden).

¹¹² 721/1997, *Boodoo mot Trinidad och Tobago*, punkt 6.2.

¹¹³ 336/1988, *Fillastre och Bizouarn mot Bolivia*, punkt 6,5; 818/1998, *Sextus mot Trinidad och Tobago*, punkt 4.2 och 7.2.

¹¹⁴ 1085/2002, *Taright mot Algeriet*, punkt 8.3.

¹¹⁵ Allmän kommentar nr 21, punkt 13; se även allmän kommentar nr 32, punkt 42; kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 10, punkt 83.

38. Den andra meningen i punkt 3 i artikel 9 kräver att kvarhållande i väntan på rättegång ska vara undantag snarare än regel. Den specificerar också att det för frigivning från sådant förvar ”får krävas garantier för att personen verkligen inställer sig till rättegången vid ett annat tillfälle under det rättsliga förfarandet samt, i förekommande fall, för verkställighet av domen”. Den meningen gäller för personer i väntan på rättegång vid brottsanklagelser, dvs. efter det att svaranden har anklagats för brott, men ett liknande krav före anklagelsen framgår av förbudet mot godtyckligt frihetsberövande i punkt 1.¹¹⁶ Det ska inte vara en allmän regel att svaranden hålls i förvar i väntan på rättegång. Förvar i väntan på rättegång måste bygga på en individuell bedömning att det är rimligt och nödvändigt med tanke på omständigheterna för att förhindra flykt, manipulering av bevis eller återkommande brottslighet.¹¹⁷ De relevanta faktorerna bör specificeras i lag och bör inte innehålla vaga och tójbara regler som ”allmän säkerhet”.¹¹⁸ Kvarhållande i väntan på rättegång ska inte vara obligatorisk för alla svaranden som är anklagade för ett särskilt brott, utan hänsyn ska tas till individuella omständigheter.¹¹⁹ Kvarhållande i väntan på rättegång ska heller inte beslutas för en tidsperiod utifrån den tänkbara påföljden för brottet, utan istället utifrån en bedömning av vad som anses nödvändigt. Domstolar måste undersöka om alternativ till kvarhållande före rättegång, som borgen, fotboja eller andra villkor, kan göra kvarhållandet onödigt i det enskilda fallet.¹²⁰ Om svaranden är utländsk medborgare får inte detta faktum anses vara tillräckligt för att bedöma att han eller hon kan fly från rättvisan.¹²¹ Efter en inledande bedömning av att kvarhållning i väntan på rättegången är nödvändig, ska det göras en regelbunden omprövning av huruvida det fortfarande är rimligt och nödvändiga mot bakgrund av möjliga alternativ.¹²² Om den tiden som svarande har frihetsberövats uppgår till längden för det maximala straffet som kan dömas för det anklagade brottet, ska svaranden frisläppas. Kvarhållande av minderåriga i väntan på rättegång ska i möjligaste mån undvikas.¹²³

V. Rätten att inleda ett förfarande för frigivning från olagligt eller godtyckligt frihetsberövande

39. Punkt 4 i artikel 9 ger ”den som har berövats sin frihet genom gripande eller på annat sätt” rätt att ”inför domstol kräva att lagligheten av frihetsberövandet utan dröjsmål prövas och att frigivning beslutas i de fall åtgärden är olaglig”. Det bekräftar principen om ”habeas corpus”.¹²⁴ Prövningen av den faktiska grunden för kvarhållningen kan i lämpliga fall begränsas till prövning av rimligheten av en tidigare bedömning.¹²⁵

40. Rätten gäller för allt frihetsberövande som sker till följd av myndighetsutövning eller med stöd av myndigheternas tillåtelse, inklusive kvarhållande i samband med straffrättsliga förfaranden, militärt förvar, säkerhetsförvar, kvarhållande i samband med

¹¹⁶ 1128/2002, *Marques de Morais mot Angola*, punkter 6.1 och 6.4.

¹¹⁷ 1502/2006, *Marinich mot Vitryssland*, punkt 10.4; 1940/2010, *Cedeño mot Bolivarianska republiken Venezuela*, punkt 7.10; 1547/2007, *Torobekov mot Kirgizistan*, punkt 6.3.

¹¹⁸ Se slutsatser: Bosnien och Hercegovina (CCPR/C/BIH/CO/1, 2006), punkt 18.

¹¹⁹ Se slutsatser: Argentina (CCPR/CO/70/ARG, 2000), punkt 10; Sri Lanka (CCPR/CO/79/LKA, 2003), punkt 13.

¹²⁰ 1178/2003, *Smantser mot Vitryssland*, punkt 10.3.

¹²¹ 526/1993, *Hill and Hill mot Spanien*, punkt 12.3.

¹²² 1085/2002, *Taright mot Algeriet*, punkter 8.3–8.4.

¹²³ Allmän kommentar nr 32, punkt 42; se Kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 10, punkt 80.

¹²⁴ 1342/2005, *Gavrilin mot Vitryssland*, punkt 7.4.

¹²⁵ 1051/2002, *Ahani mot Kanada*, punkt 10.2; 754/1997, *A. mot Nya Zeeland*, punkt 7.3.

terrorismbekämpning, ofrivillig hospitalisering, kvarhållande av immigranter, kvarhållande för utlämning och helt grundlösa gripanden.¹²⁶ Den gäller också för frihetsberövande för lösdriveri och narkotikamissbruk, kvarhållande av unga lagöverträdare i utbildningssyfte i strid med lagen¹²⁷ och andra former av administrativt förvar.¹²⁸ Frihetsberövande så som avses i punkt 4 inkluderar även husarrest och isoleringsstraff.¹²⁹ När en fånge avtjänar minimilängden av ett fängelsestraff efter en fällande dom, antingen som en påföljd för en fast tidsperiod eller som en fast del av en potentiellt längre påföljd, kräver punkt 4 inte en senare prövning av frihetsberövandet.¹³⁰

41. Målet för rättigheten är frigivning (antingen ovillkorlig eller villkorlig)¹³¹ från ett pågående olagligt frihetsberövande; ersättning för olagligt frihetsberövande som redan upphört behandlas i punkt 5. Punkt 4 kräver att den prövande domstolen måste ha befogenhet att besluta om frigivning från det olagliga frihetsberövandet.¹³² När ett domstolsbeslut om frigivning enligt punkt 4 blir verkställigt (*exécutoire*), måste det genast utföras och ett fortsatt frihetsberövande skulle vara godtyckligt i strid med artikel 9, punkt 1.¹³³

42. Rätten att inleda ett förfarande gäller i princip från tidpunkten för gripandet och en längre väntetid innan fången kan väcka talan mot frihetsberövandet är otillåten.¹³⁴ I allmänhet har fången rätt att inställa sig personligen inför domstolen, särskilt när en sådan närvaro kan bidra till undersökningen av frihetsberövandets laglighet eller om frågor om behandlingen av fången skulle uppstå.¹³⁵ Domstolen måste ha befogenhet att besluta att fången ska inställa sig, oavsett om han eller hon har begärt det.

43. Olagliga frihetsberövanden omfattar frihetsberövanden som var lagliga när de inleddes, men som blivit olagliga eftersom personen har fullgjort ett fängelsestraff eller omständigheterna som motiverade frihetsberövandet har ändrats.¹³⁶ När en domstol har fastställt att omständigheterna motiverar frihetsberövandet kan en lämplig tidsperiod tillåtas passera, beroende på naturen för de aktuella omständigheterna, innan personen är berättigad att inleda ett förfarande på liknande grunder.¹³⁷

44. "Olagligt" frihetsberövande omfattar både frihetsberövande som strider mot inhemsk lagstiftning och frihetsberövande som är oförenlig med kraven i artikel 9, punkt 1, eller med andra relevanta bestämmelser i konventionen.¹³⁸ Även om inhemska rättssystem

¹²⁶ 248/1987, *Campbell mot Jamaica*, punkt 6.4; 962/2001, *Mulezi mot Demokratiska republiken Kongo*, punkt 5.2; 1051/2002, *Ahani mot Kanada*, punkt 10.2; 1061/2002, *Fijalkowska mot Polen*, punkt 8.4; 291/1988, *Torres mot Finland*, punkt 7.4; 414/1990, *Mika Miha mot Ekvatorialguinea*, punkt 6.5.

¹²⁷ 265/1987, *Vuolanne mot Finland*, punkt 9.5; se slutsatser: Rwanda (CCPR/C/RWA/CO/3, 2009), punkt 16 (rekommenderar att avskaffa frihetsberövande för lösdriveri).

¹²⁸ Se slutsatser: Republiken Moldavien (CCPR/CO/75/MDA, 2002), punkt 11.

¹²⁹ 1172/2003, *Madani mot Algeriet*, punkt 8.5; 265/1987, *Vuolanne mot Finland*, punkt 9.5.

¹³⁰ 954/2000, *Minogue mot Australien*, punkt 6.4; 1342/2005, *Gavrilin mot Vitryssland*, punkt 7.4. Artikel 14, punkt 5, garanterar dock svaranden i brottmål rätten till ett enda överklagande av en inledande dom till en högre instans (allmän kommentar nr 32, punkt 45).

¹³¹ 473/1991, *Barroso mot Panama*, punkter 2.4 och 8.2 (habeas corpus för borgen).

¹³² 1324/2004, *Shafiq mot Australien*, punkt 7.4.

¹³³ 856/1999, *Chambala mot Zambia*, punkt 7.2.

¹³⁴ 291/1988, *Torres mot Finland*, punkt 7.2 (sju dagar).

¹³⁵ Se FN-principer (not 102 ovan), princip 32, punkt 2; allmän kommentar nr 29, punkt 16.

¹³⁶ 1090/2002, *Rameka mot Nya Zeeland*, punkter 7.3–7.4.

¹³⁷ *Ibid.* (årlig prövning av frihetsberövande efter domslut); 754/1997, *A. mot Nya Zeeland*, punkt 7.3 (ordinarie prövning av hospitalisering); 291/1988, *Torres mot Finland*, punkt 7.4 (prövning varannan vecka för frihetsberövande i väntan på utlämning).

¹³⁸ 1255, 1256, 1259, 1260, 1266, 1268, 1270, 1288/2004, *Shams et al. mot Australien*, punkt 7.3.

kan fastställa olika metoder för att garantera domstolsprövning av frihetsberövande, kräver punkt 4 att det ska finnas rättsmedel för alla frihetsberövanden som är olagliga på någon av dessa grunder.¹³⁹ Exempelvis kan befogenheten hos en familjedomstol att besluta om frigivning av ett barn från förvar, som inte är i barnets bästa intresse, i relevanta fall uppfylla kraven i punkt 4.¹⁴⁰

45. Punkt 4 gör det möjligt för individen att väcka talan inför en ”domstol”, som normalt bör vara en domstol inom rättsväsendet. I undantagsfall, för vissa former av frihetsberövande, kan lagstiftningen föreskriva förfaranden inför en specialdomstol, som måste vara fastställd i lagen och antingen vara oberoende av den verkställande och lagstiftande makten eller åtnjuta rättsligt oberoende för beslut av rättsliga frågor i förfaranden som är rättsliga till sin natur.¹⁴¹

46. Punkt 4 gör det möjligt att väcka talan för de personer som har frihetsberövats eller de som handlar på deras vägnar; till skillnad från punkt 3 krävs inte en automatisk inledning av prövningen av de myndigheter som kvarhåller personen.¹⁴² Lagar som utesluter en viss kategori av fångar från prövningen enligt punkt 4 strider mot konventionen.¹⁴³ Rutiner som effektivt gör en sådan granskning otillgänglig för en person, inklusive isoleringsinternering, utgör också en kränkning.¹⁴⁴ För att underlätta en effektiv prövning, ska fångar erbjudas skyndsamt och regelbunden tillgång till advokat. De kvarhållna ska informeras, på ett språk de förstår, om sin rätt att inleda ett förfarande för ett beslut om frihetsberövandets laglighet.¹⁴⁵

47. Frihetsberövade personer har inte bara rätt att inleda ett förfarande, men även att få ett beslut utan dröjsmål. En vägran från en behörig domstol att fatta beslut om en framställning för frigivning av en frihetsberövad person strider mot punkt 4.¹⁴⁶ Bedömningen av fallet bör ske så snabbt som möjligt.¹⁴⁷ Förseningar som beror på framställaren räknas inte som rättsligt dröjsmål.¹⁴⁸

48. Konventionen kräver inte att ett domstolsbeslut som erkänner lagenligheten av frihetsberövande ska överklagas. Om en konventionsstat möjliggör överklagande eller ytterligare instanser, kan fördröjningen återspegla förfarandets natur och behöver inte vara överdriven.¹⁴⁹

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ 1069/2002, *Bakhtiyari mot Australien*, punkt 9.5.

¹⁴¹ 1090/2002, *Rameka mot Nya Zeeland*, punkt 7.4 (diskussion om möjligheten för frigivningsnämnden att fungera som domstol); 291/1988, *Torres mot Finland*, punkt 7.2 (anser att prövningen av inrikesministern är otillräcklig); 265/1987, *Vuolanne mot Finland*, punkt 9.6 (anser att prövningen av högre militärbefäl otillräcklig); allmän kommentar nr 32, punkter 18–22.

¹⁴² 373/1989, *Stephens mot Jamaica*, punkt 9.7.

¹⁴³ R.1/4, *Torres Ramírez mot Uruguay*, punkt 18; 1449/2006, *Umarov mot Uzbekistan*, punkt 8.6.

¹⁴⁴ R.1/5, *Hernández Valentini de Bazzano et al. mot Uruguay*, punkt 10; 1751/2008, *Aboussedra mot Libyska arabiska Jamahiriya*, punkt 7.6; 1061/2002, *Fijalkowska mot Polen*, punkt 8.4 (Statens misslyckanden hindrade en patients förmåga att överklaga en ofrivillig tvångsintagning).

¹⁴⁵ Se FN-principer (not 102 ovan), princip 13–14.

¹⁴⁶ 1128/2002, *Marques de Morais mot Angola*, punkt 6.5.

¹⁴⁷ 291/1988, *Torres mot Finland*, punkt 7.3.

¹⁴⁸ 1051/2002, *Ahani mot Kanada*, punkt 10.3.

¹⁴⁹ 1752/2008, *J.S. mot Nya Zeeland*, punkter 6.3–6.4 (anser att väntetider på åtta dagar vid första instansen, tre veckor vid andra instansen och två månader vid tredje instansen är tillfredsställande i sammanhanget).

VI. Rätten till skadestånd för olagligt eller godtyckligt frihetsberövande

49. Punkt 5 i artikel 9 i konventionen föreskriver att alla ”som har utsatts för olagligt gripande eller annat olagligt frihetsberövande skall ha rätt till skadestånd”. Punkt 5 ger, liksom punkt 4, ett konkret exempel på en effektiv åtgärd för kränkningar av de mänskliga rättigheterna, som konventionsstaterna är skyldiga att tillhandahålla. Dessa särskilda åtgärder ersätter inte, utan inkluderas parallellt med andra åtgärder som kan krävas i en viss situation för de som fallit offer för ett olagligt eller godtyckligt frihetsberövande enligt artikel 2, punkt 3 i konventionen.¹⁵⁰ Även om punkt 4 erbjuder en snabb åtgärd för frigivning från ett pågående olagligt frihetsberövande, klargör punkt 5 att den som drabbas av ett olagligt gripande eller frihetsberövande också har rätt till ekonomisk kompensation.

50. Punkt 5 ålägger konventionsstaterna att skapa rättsliga ramar för ersättningen till offren, i avsikt att detta blir verkställbar rättighet och inte en ynnest eller sker på frivillig grund. Åtgärden får inte endast existera i teorin, utan måste tillämpas effektivt och betalningen ska göras inom rimlig tid. Punkt 5 specificerar inte det exakta förfarandet som kan innehålla upprättelse gentemot staten själv eller individuella statstjänstepersoner som är ansvariga för kränkningen, så länge de är effektiva.¹⁵¹ Punkt 5 kräver inte att ett enskilt förfarande ska fastställas för att tillhandahålla ersättning för alla typer av olagliga gripanden, utan endast att ett effektivt system för förfaranden finns som erbjuder ersättning i alla de fall som täcks av punkt 5. Punkt 5 ålägger inte konventionsstater att ersätta offer *sua sponte*, utan ger snarare offret initiativet till förfaranden för ersättning.¹⁵²

51. Olagligt gripande och frihetsberövande i den mening som avses i punkt 5 inkluderar sådant gripande och frihetsberövande som sker inom ramen för antingen straffrättsliga eller icke-straffrättsliga förfaranden eller i avsaknad av ett förfarande.¹⁵³ Gripandets eller frihetsberövandets ”olaglighet” kan bero på en kränkning av inhemsk lag eller en kränkning av själva konventionen, som t.ex. godtyckligt gripande eller gripande som strider mot ett formkrav i en annan punkt i artikel 9.¹⁵⁴ Förhållandet att den brottsmisstänkte slutligen frikändes vid första instansen eller efter överklagande medför dock inte i sig att frihetsberövandet var ”olagligt”.¹⁵⁵

52. Den ekonomiska ersättningen som krävs i punkt 5 relaterar särskilt till materiella och ideella skador från det olagliga gripandet eller frihetsberövandet.¹⁵⁶ När gripandets olaglighet beror på en kränkning av en annan mänsklig rättighet, som t.ex. yttrandefrihet,

¹⁵⁰ Allmän kommentar nr 31, punkter 16 och 18; 238/1987, *Bolaños mot Ecuador*, punkt 10; 962/2001, *Mulezi mot Demokratiska republiken Kongo*, punkt 7.

¹⁵¹ Se slutsatser: Kamerun (CCPR/C/CMR/CO/4, 2010), punkt 19; Guyana (CCPR/C/79/Add.121, 2000), punkt 15; USA (A/50/40, 1995), punkt 299; Argentina (A/50/40, 1995), punkt 153; 1885/2009, *Horvath mot Australien*, punkt 8.7 (diskuterar en åtgärds effektivitet); 1432/2005, *Gunaratna mot Sri Lanka*, punkt 7.4; allmän kommentar nr 32, punkt 52 (krav på ersättning för felaktiga domar).

¹⁵² 414/1990, *Mika Miha mot Ekvatorialguinea*, punkt 6.5; 962/2001, *Mulezi mot Demokratiska republiken Kongo*, punkt 5.2.

¹⁵³ 754/1997, *A. mot Nya Zeeland*, punkter 6.7 and 7.4; 188/1984, *Martínez Portorreal mot Dominikanska republiken*, punkt 11; 962/2001, *Mulezi mot Demokratiska republiken Kongo*, punkt 5.2.

¹⁵⁴ 1128/2002, *Marques de Morais mot Angola*, punkt 6.6; se även 328/1988, *Zelaya Blanco mot Nicaragua*, punkt 10.3 (godtyckligt frihetsberövande); 728/1996, *Sahadeo mot Guyana*, punkt 11 (kränkning av artikel 9, punkt 3); R.2/9, *Santullo Valcada mot Uruguay*, punkt 12 (kränkning av art. 9, punkt 4).

¹⁵⁵ 432/1990, *W.B.E. mot Nederländerna*, punkt 6.5; 963/2001, *Uebergang mot Australien*, punkt 4.4.

¹⁵⁶ 1157/2003, *Coleman mot Australien*, punkt 6.3.

har konventionsstaten eventuellt andra skyldigheter att tillhandahålla skadestånd eller andra ersättningar i samband med dessa kränkningar, enligt kraven i artikel 2, punkt 3 i konventionen.¹⁵⁷

VII. Förhållandet mellan artikel 9 och övriga artiklar i konventionen

53. De processuella och grundläggande garantierna i artikel 9 både överlappar och samverkar med andra garantier i konventionen. Vissa uppträdanden utgör oberoende av varandra en kränkning av artikel 9 och andra artiklar, som t.ex. dröjsmål att ställa en frihetsberövad svaranden inför rätta, som kan strida mot både punkt 3 i artikel 9 och punkt 3 (c) i artikel 14. Ibland påverkas innehållet i artikel 9, punkt 1, av innehållet i andra artiklar; ett frihetsberövande kan t.ex. vara godtyckligt eftersom det utgör en påföljd för yttrandefrihet, i strid med artikel 19.¹⁵⁸

54. Artikel 9 stärker också konventionsstaternas skyldigheter enligt konventionen och det fakultativa protokollet för att skydda individer mot repressalier för att ha samarbetat eller kommunicerat med kommittén, som t.ex. fysiska hot eller hot mot den personliga friheten.¹⁵⁹

55. Rätten till liv som garanteras av artikel 6 i konventionen, inklusive rätten till skydd av liv enligt artikel 6, punkt 1, kan överlappa rätten till personlig säkerhet som garanteras av artikel 9, punkt 1. Rätten till personlig säkerhet kan vidgas för att även omfatta skador som inte är livshotande. Extrema former av godtyckliga frihetsberövanden, som i sig är livshotande, kränker rätten till personlig frihet och personlig säkerhet samt rätten till skydd av liv, särskilt i samband med ofrivilliga försvinnanden.¹⁶⁰

56. Godtyckliga frihetsberövanden skapar risker för tortyr och misshandel; och flera av de processuella garantierna i artikel 9 syftar till att reducera sådana risker. Långvarig isoleringsinternering strider mot artikel 9 och betraktas allmänt som en kränkning av artikel 7.¹⁶¹ Rätten till personlig säkerhet skyddar den fysiska och mentala integriteten som även skyddas av artikel 7.¹⁶²

57. Att skicka tillbaka en person till ett land där det finns starka skäl att tro att han eller hon utsätts för en verklig risk för en allvarlig kränkning av personlig frihet eller säkerhet, som t.ex. långvarigt godtyckligt frihetsberövande, kan betraktas som omänsklig behandling och är förbjuden enligt artikel 7 i konventionen.¹⁶³

58. Flera rättssäkerhetsgarantier som är nödvändiga för att förebygga tortyr är också nödvändiga för att skydda personer vid alla typer av frihetsberövande mot godtyckligt frihetsberövande och kränkning av den personliga säkerheten.¹⁶⁴ Följande exempel är inte

¹⁵⁷ Ibid., punkt 9; 1128/2002, *Marques de Morais mot Angola*, punkt 8; allmän kommentar nr 31, punkt 16.

¹⁵⁸ Se även punkt 17 ovan.

¹⁵⁹ Allmän kommentar nr 33, punkt 4; 241 and 242/1987, *Birindwa ci Birhashwirwa och Tshisekedi wa Mulumba mot Zaire*, punkt 12.5; se slutsatser: Maldiverna (CCPR/C/MDV/CO/1, 2012), punkt 26.

¹⁶⁰ 449/1991, *Mojica mot Dominikanska republiken*, punkt 5.4; 1753/2008, *Guezout et al. mot Algeriet*, punkter 8.4 och 8.7.

¹⁶¹ 1782/2008, *Aboufaied mot Libyen*, punkter 7.4 och 7.6; 440/1990, *El-Megreisi mot Libyska arabiska Jamahiriya*, punkt 5.4.

¹⁶² Allmän kommentar nr 20, punkt 2.

¹⁶³ Allmän kommentar nr 31, punkt 12.

¹⁶⁴ Allmän kommentar nr 20, punkt 11; kommittén mot tortyr, allmän kommentar nr 2, punkt 13.

uttömmande. De kvarhållna bör endast hållas i anläggningar som är officiellt erkända som fängvårdsanstalter. Ett centralt officiellt register bör föras över namn och platser för frihetsberövandet och tider för ankomst och avresa samt namnen på de personer som är ansvariga för kvarhållandet; registret bör göras tillgängligt och åtkomligt för alla berörda personer, inklusive släktingar.¹⁶⁵ Skyndsamt och regelbunden tillgång ska ges till oberoende sjukvårdspersonal och advokater och, under lämplig övervakning när det legitima syftet med kvarhållandet så kräver, till familjemedlemmar.¹⁶⁶ Kvarhållna bör skyndsamt informeras om sina rättigheter på ett språk som de förstår;¹⁶⁷ att dela ut informationsbroschyrer på lämpligt språk, inklusive blindskrift, kan ofta hjälpa den kvarhållne att tillgodogöra sig informationen. Kvarhållna av utländsk nationalitet bör informeras om sina rättigheter att kontakta sina konsulära myndigheter eller, för asylsökande, FN:s flyktingkommissariat.¹⁶⁸ Oberoende och opartiska mekanismer bör inrättas för att besöka och inspektera alla fängvårdsanstalter, inklusive mentalvårdsinrättningar.

59. Artikel 10 i konventionen, som behandlar fängelseförhållandena för frihetsberövande personer, kompletterar artikel 9, som främst behandlar själva frihetsberövandet. Samtidigt är rätten till personlig säkerhet i artikel 9, punkt 1, relevant för behandlingen av både frihetsberövade och icke-frihetsberövade personer. Lämpligheten av fängelseförhållandena med syfte att kvarhålla personer är ibland en faktor för att avgöra om frihetsberövandet är godtyckligt i den mening som avses i artikel 9.¹⁶⁹ Vissa förhållanden för frihetsberövandet (som nekad tillgång till advokat och familj) kan leda till en överträdelse av förfarandet i punkterna 3 och 4 i artikel 9. Artikel 10, punkt 2 (b), stärker kravet i artikel 9, punkt 3, att unga lagöverträdare ska ställas inför rätta så skyndsamt som möjligt.

60. Rörelsefriheten, som skyddas i artikel 12 i konventionen, och den personliga friheten, som skyddas i artikel 9, kompletterar varandra. Frihetsberövande är en särskilt sträng form av begränsad rörelsefrihet, men under vissa omständigheter kan båda artiklarna samverka.¹⁷⁰ Frihetsberövande under en ofrivillig förflyttning av en migrant används ofta som ett sätt att införa begränsningar av den fria rörligheten. Artikel 9 behandlar en sådan användning av frihetsberövandet vid avvisning, utvisning eller utlämning.

61. Förhållandet mellan artikel 9 och artikel 14 i konventionen om civil- och straffrättsliga mål har redan beskrivits.¹⁷¹ Artikel 9 behandlar frihetsberövande; av dessa faller endast vissa situationer, som äger rum inom ramen för civil- och straffrättsliga förfaranden, inom räckvidden för artikel 14. De processuella kraven i punkt 2 till 5 i artikel 9 gäller i samband med förfaranden som endast faller inom räckvidden för artikel 14 när ett faktiskt gripande eller frihetsberövande sker.¹⁷²

62. Artikel 24, punkt 1, i konventionen ger barnet rätt ”till sådant skydd från sin familjs, samhällets och statens sida som dess ställning som minderårig kräver”. Artikeln innebär att

¹⁶⁵ Se slutsatser: Algeriet (CCPR/C/DZA/CO/3, 2007), punkt 11.

¹⁶⁶ Se FN-principer (not 102 ovan), principer 17–19 och 24; kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 10, punkt 87.

¹⁶⁷ Se FN-principer (not 102 ovan), principer 13–14; FN:s regler om skydd för ungdomar som frihetsberövats, punkter 24–25, antagen av generalförsamlingen i sin resolution 45/113 (om förklaring (om förklaringen av rättigheter för frihetsberövade ungdomar).

¹⁶⁸ Se FN-principer (not 102 ovan), princip 16, punkt 2.

¹⁶⁹ Se punkt 14, 18 och 21 ovan.

¹⁷⁰ Allmän kommentar nr 27, punkt 7; 1134/2002, *Gorji-Dinka mot Kamerun*, punkt 5.4–5.5 (husarrest); 138/1983, *Mpandanjila et al. mot Zaire*, punkter 8 och 10.

¹⁷¹ Se punkterna 38 och 53 ovan.

¹⁷² 263/1987, *González del Río mot Peru*, punkt 5.1; 1758/2008, *Jessop mot Nya Zeeland*, punkter 7.9–7.10.

särskilda åtgärder vidtas för att skydda alla barns personliga frihet och säkerhet, förutom de åtgärder som generellt krävs för alla i artikel 9.¹⁷³ Ett barn får frihetsberövas endast som en sista utväg och under kortast möjliga tid.¹⁷⁴ Förutom de andra kraven för varje typ av frihetsberövande måste barnets bästa vara ett primärt hänsynstagande i varje beslut att inleda eller fortsätta frihetsberövandet.¹⁷⁵ Kommittén erkänner att ett särskilt frihetsberövande ibland kan vara i barnets bästa intresse. Placeringen av ett barn i institutionell vård betraktas som frihetsberövande i den mening som avses i artikel 9.¹⁷⁶ Ett beslut att frihetsberöva ett barn måste regelbundet prövas med tanke på det fortsatta behovet och lämpligheten.¹⁷⁷ Ett barn har rätt att höras, direkt eller genom juridisk eller annan lämplig hjälp, i samband med ett beslut om frihetsberövande och det använda förfarandet ska vara anpassat till barn.¹⁷⁸ Rätten till frigivning från olagligt frihetsberövande kan resultera i att barnet återförenas med sin familj eller placeras i en alternativ vårdform som överensstämmer med barnets bästa intressen, snarare än att barnet släpps fritt för att ta hand om sig självt.¹⁷⁹

63. Mot bakgrund av artikel 2, punkt 1, i konventionen är konventionsstaterna skyldiga att respektera och garantera rättigheterna enligt artikel 9 till alla personer som kan uppehålla sig inom deras territorium och till alla som omfattas av deras jurisdiktion.¹⁸⁰ Med tanke på att ett gripande och frihetsberövande gör att personen hamnar under statens effektiva kontroll, får konventionsstater inte godtyckligt eller olagligt gripa eller frihetsberöva personer utanför deras territorium.¹⁸¹ Konventionsstater får inte utsätta personer utanför deras territorium för bl.a. långvarig isoleringsinternering eller neka dem prövning av kvarhållandets laglighet.¹⁸² Den extraterritoriella platsen för ett gripande kan vara en omständighet som är av betydelse för bedömningen av skyndsamhet enligt punkt 3.

64. Med tanke på artikel 4 i konventionen konstaterar kommittén för det första att artikel 9, liksom resten av konventionen, även gäller i situationer av väpnad konflikt där reglerna för den internationella humanitarrätten är tillämpliga.¹⁸³ Även om reglerna i den internationella humanitarrätten kan vara relevanta för tolkningen av artikel 9, är båda rättssystemen kompletterande, inte ömsesidigt uteslutande.¹⁸⁴ Säkerhetsförvaring som

¹⁷³ Se allmän kommentar nr 17, punkt 1 och nr 32, punkter 42–44.

¹⁷⁴ Se slutsatser: Republiken Tjeckien (CCPR/C/CZE/CO/3, 2013), punkt 17; Konvention om barnets rättigheter, art. 37 (b).

¹⁷⁵ 1069/2002, *Bakhtiyari* mot *Australien*, punkt 9.7; se konvention om barnets rättigheter, art. 3, punkt 1.

¹⁷⁶ Se kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 10, punkt 11; FN:s regler om skydd för ungdomar som frihetsberövats, punkt 11 (b). Som jämförelse, normal tillsyn av barn från föräldrarna eller familjen kan i viss utsträckning innehålla kontroll av rörelsefriheten, särskilt för yngre barn, som skulle vara otillbörligt för vuxna, men som inte utgör ett frihetsberövande; inte heller kravet på ordinarie skolgång utgör ett frihetsberövande.

¹⁷⁷ Se punkt 12 ovan; konvention om barnets rättigheter, art. 37 (d) och 25.

¹⁷⁸ Allmän kommentar nr 32, punkter 42–44; kommittén för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 12, punkter 32–37.

¹⁷⁹ UNHCR, riktlinjer för frihetsberövande (not 45 ovan), punkt 54 ("Om möjlig ska [barn utan medföljande vuxen eller som skiljts från sin familj] frisläppas för att vårdas av familjemedlemmar som redan är bosatta i asyllandet. Om detta inte är möjligt, bör alternativa vårdarrangemang som fosterhem eller boenden tillhandahållas av de ansvariga barnomsorgsmyndigheterna för att garantera att barnet får lämplig tillsyn").

¹⁸⁰ Allmän kommentar nr 31, punkt 10.

¹⁸¹ Se *ibid.*; 52/1979, *Saldías de López* mot *Uruguay*, punkter 12.1–13; R.13/56, *Celiberti de Casariego* mot *Uruguay*, punkt 10.1–11; 623,624,626,627/1995, *Domukovsky et al.* mot *Georgien*, punkt 18.2.

¹⁸² Se slutsatser: USA (CCPR/C/USA/CO/3, 2006), punkter 12 och 18.

¹⁸³ Allmän kommentar nr 31, punkt 11 och nr 29, punkt 3.

¹⁸⁴ Allmän kommentar nr 31, punkt 11, och nr 29, punkter 3, 12 och 16.

godkänts och reglerats av och överensstämmer med internationell humanitär rätt är i princip inte godtycklig. I konfliktsituationer är Internationella rödakorskommitténs åtkomst till alla platser där personer hålls frihetsberövade en viktig kompletterande rättssäkerhetsgaranti för rätten till personlig frihet och säkerhet.

65. Artikel 9 ingår inte i listan över oinskränkbara rättigheter i artikel 4, punkt 2, i konventionen, men det finns begränsningar för konventionsstaternas möjligheter till undantag. Konventionsstater, som avviker från de normala förfaranden som krävs enligt artikel 9 i händelse av en väpnad konflikt eller annan allmän nödsituation, måste garantera att dessa undantag inte går utöver de åtgärder som är absolut nödvändiga i den aktuella situationen.¹⁸⁵ Undantagsåtgärder måste också överensstämma med en konventionsstats övriga skyldigheter enligt internationell rätt, inklusive bestämmelserna i den humanitära rätten beträffande frihetsberövande och icke-diskriminering.¹⁸⁶ Förbud mot att ta gisslan, bortförande eller hemlig internering är därför inte föremål för undantag.¹⁸⁷

66. Det finns andra inslag i artikel 9 som enligt kommittén inte kan omfattas av ett lagligt undantag enligt artikel 4. Den grundläggande rättsgarantin mot godtyckligt frihetsberövande är oinskränkbar i den utsträckningen att inte ens situationer som täcks av artikel 4 kan motivera ett frihetsberövande som är orimligt eller onödigt med tanke på omständigheterna.¹⁸⁸ Förekomsten och karaktären på en allmän nödsituation som hotar nationens existens kan dock vara relevant för bedömningen om ett särskilt gripande eller frihetsberövande är godtyckligt. Giltiga undantag från andra inskränkbara rättigheter kan också vara relevanta när ett frihetsberövande betraktas som godtyckligt till följd av dess ingripande i andra rättigheter som skyddas genom konventionen. Under internationella väpnade konflikter förblir grundläggande och processuella regler i den internationella humanitära rätten giltiga och begränsar möjligheten till undantag, och minskar därmed risken för godtyckliga frihetsberövanden.¹⁸⁹ Utanför detta sammanhang begränsar kraven på strikt nödvändighet och proportionalitet alla undantagsåtgärder som omfattar säkerhetsförvar, som måste vara tidsbegränsat och åtföljas av förfaranden för att förhindra godtycklighet, så som förklaras i punkt 15 ovan,¹⁹⁰ inklusive domstolsgranskningen i den mening som avses i punkt 45 ovan.¹⁹¹

67. Förfarandet som garanterar skyddet av personlig frihet får aldrig bli föremål för undantagsåtgärder som kringgår skyddet av oinskränkbara rättigheter.¹⁹² För att skydda oinskränkbara rättigheter, inklusive dem i artiklarna 6 och 7, får rätten att inleda ett förfarande inför domstolen för att domstolen utan dröjsmål ska besluta om frihetsberövandets laglighet, inte förringas genom undantagsåtgärder.¹⁹³

¹⁸⁵ Allmän kommentar nr 29, punkter 4–5. När en nödsituation som motiverar undantagsåtgärder beror på deltagandet av en konventionsstats väpnade styrkor i ett fredsbevarande uppdrag utomlands, måste undantagsåtgärdens geografiska och materiella omfattning begränsas till nödvändigheterna i det fredsbevarande uppdraget.

¹⁸⁶ Allmän kommentar nr 29, punkter 8–9.

¹⁸⁷ Ibid., punkt 13 (b).

¹⁸⁸ Ibid., punkter 4 och 11.

¹⁸⁹ Ibid., punkt 3.

¹⁹⁰ Ibid., punkter 4, 11 och 15.

¹⁹¹ Ibid., punkt 16; punkt 67 nedan.

¹⁹² Allmän kommentar nr 32, punkt 6.

¹⁹³ Allmän kommentar nr 29, punkt 16.

68. Även om det kan vara acceptabelt att reservera sig mot vissa bestämmelser i artikel 9, är det oförenligt med målet och syftet i konventionen när en konventionsstat förbehåller sig rätten till godtyckliga gripanden och frihetsberövanden.¹⁹⁴

---

¹⁹⁴ Allmän kommentar nr 24, punkt 8.